

Collecte - kulttuuriympäristötiedon luettelointiohjeet

MUU RAKENNETTU KOHDE	1
Kulttuuriympäristötieto Collecte -kokoelmanhallintajärjestelmässä	1
Yleisiä ohjeita	2
Muu rakennettu kohde aineistona.....	2
Uuden muun rakennetun kohteen luominen Collecten kulttuuriympäristötietokantaan	3
Aiemmin luodun rakennetun kohteen tietojen muokkaaminen	3
TÄYDENNETTÄVÄT KENTÄT	3
Nimi *	3
Tunnus *	4
Muu tunnus	4
Lisää tiedosto *	5
Sijainti *	7
Tilan tai kiinteistön nimi	7
Osoite	7
Kylä tai kaupunginosa.....	8
Kunta *	8
Maakunta *	8
Maa.....	8
Lisätietoa sijainnista	8
Muun rakennetun kohteen tyyppi *	8
Käyttötarkoitus *	9
Alkuperäinen käyttötarkoitus.....	9
Valmistumisvuosi.....	10
Rakentamisajankohta	10
Käyttöönottoajankohta	10
Elinkaaren vaihe	10
Purkuajankohta	10
Historia *	10
Rakennushistoria *	11
Rakentamistapa.....	11

Rakennustekniikka *	11
Materiaalit *	12
Mitat -	12
Muutoshistoria	13
Kerrosuku	14
Nykytilan kuvaus *	14
Lähiympäristön kuvaus	14
Merkitystä perusteleva kuvaus *	15
Osapuolet	15
Asiasanat *	17
Arvottaminen *	17
Arvottamisen sisäinen lisätieto	19
Merkitykset	19
Kaavatiedot	19
Suojelutiedot	21
Julkinen taide	22
Uhkatekijät	23
Toimenpiteet	23
Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö	Virhe. Kirjanmerkkiä ei ole määritetty.
Yhteydet	26
Lähteet	26

MUU RAKENNETTU KOHDE

Kulttuuriympäristötieto Collecte -kokoelmanhallintajärjestelmässä

- Collecten kulttuuriympäristötietokanta löytyy verkko-osoitteesta [culturalEnvironment \(collecte.fi\)](http://culturalEnvironment(collecte.fi))
- Kulttuuriympäristötietokannan tekniset käyttöohjeet löytyvät yllä olevasta linkistä avautuvan aloitussivun oikeasta yläkulmasta kysymysmerkkikuvakkeen takaa.
- Collecten kulttuuriympäristötietokannassa on kuusi erilaista aineistotyyppiä:
 - kulttuuriympäristöhanke
 - aluekokonaisuus
 - kohde

- rakennus
 - muu rakennettu kohde
 - rakennuksen osa
- Kullekin aineistotypille on Collectessa oma lomakkeensa, jolle selvityksen tiedot täydennetään. Tämä ohje koskee **Muu rakennettu kohde -lomaketta**.

Yleisiä ohjeita

- Rakennetun kohteen tietojen tallentamisessa kulttuuriympäristötietokantaan noudatetaan tätä ohjetta.
- Alueellisen vastuumuseon rakennustutkija ohjaa tallennustyötä. Tallentaja on vastuussa näiden ohjeiden noudattamisesta.
- Kulttuuriympäristötietokantaan tallennetaan vain sellaista aineistoa, johon museolla on käyttöoikeus.
- Työn laadun kannalta olennaista on täydentää kaikki ne lomakekentät, joihin selvityksessä on tuotettu tietoa.
- Lomakkeella on pakollisia kenttiä, kuten *tunnus*, *nimi*, *sijainti* ja *muun rakennetun kohteen tyyppi*. Vähintään nämä kentät on täytettävä, jotta lomakkeen voi tallentaa.
- Täytä vain ne tiedot, jotka osaat varmuudella määrittää ja tunnistaa – älä luettelo arvailuja.
- Jos johonkin kenttään ei ole luetteloitavaa tietoa, jätä kenttä tyhjäksi.
- Sama tieto tallennetaan vain kerran.
- Älä luetteloitua tietoa kenttään, johon tieto ei kuulu.
- Kirjaa aikatiedot lukusanoin.
- Ole huolellinen ja järjestelmällinen, kirjaa tiedot aina samalla tavalla.

Muu rakennettu kohde aineistona

- Muulla rakennetulla kohteella tarkoitetaan rakennuksesta poikkeavaa rakennettua kohdetta, kuten esimerkiksi rakennelmaa, väylää, siltaa, muistomerkkiä, rauniota (ei muinaisjäännettä) tai erityistä tarvetta varten rakennettua aluetta, kuten puistoa tai toria.
- Muu rakennettu kohde -lomakkeelle tallennetaan sellaiset rakennettua kohdetta koskevat tiedot, jotka syntyvät ja/tai päivittyvät inventointien, selvitysten ja museon oman toiminnan tuloksena.
- Muu rakennettu kohde liittyy usein kohteeseen, kuten tilaan tai kiinteistöön. Jokaisen kohteeseen liittyvän, inventoidun rakennetun kohteen tiedot kirjataan omalle muu rakennettu kohde -lomakkeelleen.
 - Esimerkki 1: *Talvelan tila* -> kohdelomake
 - Esimerkki 2: *Talvelan tilan vinttikaivo* -> muu rakennettu kohde -lomake
- Muuta rakennettua kohdetta voidaan käsitellä kohteena, jos se muodostaa selkeän kokonaisuuden siihen liittyvän rakennetun kulttuuriympäristön kanssa. Kokonaisuuden tiedot täytetään kohdelomakkeelle ja rakennetulle kohteelle luodaan muu rakennettu kohde -lomake, joka liitetään kohteeseen.

- Esimerkki 1: *Vääksyn kanava (käsittää kanavan rakenteineen ja hoidettuine viheralueineen)* -> kohdelomake
- Esimerkki 2: *Vääksyn kanavan silta* -> muu rakennettu kohde -lomake
- Muu rakennettu kohde liitetään Collecte-kulttuuriympäristötietokannassa aina osaksi kulttuuriympäristöhanketta.

Uuden muun rakennetun kohteen luominen Collecten kulttuuriympäristötietokantaan

- Kulttuuriympäristötietokantaan luodaan uusi rakennettu kohde valitsemalla **Kulttuuriympäristö** -aloitussivun yläreunasta **Luo uusi** -> **Muu rakennettu kohde**.
- Tämän jälkeen uusi muu rakennettu kohde -lomake avautuu muokkaustilassa.

Aiemmin luodun rakennetun kohteen tietojen muokkaaminen

- Muu rakennettu kohde -lomakkeen tietoja voi olla tarpeen muokata esimerkiksi päivitysinventoinnin yhteydessä. Muokkaamisessa käytetään tätä ohjetta, koska muokkauksen tavoissa on kenttäkohtaisia eroja.
- Aiemmat tiedot voivat olla peräisin vanhan aineiston migraatiosta tai ne on voitu tallentaa aiemman ohjeistuksen mukaisesti. Tästä syystä vanhempaa aineistoa ei käytetä mallina tietojen tallentamisesta.
- Muokattava muu rakennettu kohde -lomake etsitään Kulttuuriympäristö -etusivun aineistolistalta esimerkiksi rakennetun kohteen nimen perusteella. Tämän jälkeen valitaan **Muokkaa** kyseisen aineistorivin oikeasta reunasta. Lomake avautuu muokkaustilassa.

TÄYDENNETTÄVÄT KENTÄT

- Osa lomakkeen kentistä kuuluu nk. pakollisiin tietoihin, joita ilman muu rakennettu kohde -lomakkeen tallentaminen ei ole mahdollista. Nämä kentät on merkitty lomakkeeseen tähdellä.

Nimi *

- Nimi -kohtaan täydennetään vähintään se nimi, jolla rakennettua kohdetta kutsutaan tallennettavassa selvityksessä.
- Nimeämisessä pyritään ytimekkyyteen ja selkeyteen. Nimessä ei käytetä eli -ilmaisua.
- Muu rakennettu kohde voidaan nimetä käyttötarkoituksen mukaan, kuten *aallonmurtaja* tai *maitolava*.
- Nimeen pyritään kuitenkin liittämään tarkentava määrite, kuten esimerkiksi sijaintia ilmaiseva *Seestan huvimaja* tai *Tarinakadun palokaivo*. Näin nimi ei vain toista rakennetun kohteen tyyppiä, vaan kertoo siitä enemmän.

- Rakennetun kohteen käyttötarkoitusta kuvaavaan nimeen voidaan lisätä myös katuosoite, ellei luoda myös kohdetta, johon muu rakennettu kohde liitetään. Tällöin muun rakennetun kohteen nimeksi kirjataan esimerkiksi *Kiviaita, Rantatie 6*. Tämä helpottaa tiedonhakua.
- Rakennetun nimi lisätään valitsemalla ensin + **Lisää nimi**. Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Nimi** ja **Nimen tyyppi**.
- Rakennuksen **nimi** kirjoitetaan tekstikenttään.
- Rakennetulle kohteelle lisättävän **nimen tyyppi** valitaan pudotusvalikosta. Nimen tyypit ovat
 - *Käytössä oleva nimi*: pakollinen nimen tyyppi, joka lisätään aina lomakkeelle
 - *Aiempi nimi*: viittaa aiemmassa inventoinnissa käytettyyn nimeen
 - *Muu nimi*
 - *Taloyhtiön nimi*

Tunnus *

- Rakennetulle kohteelle annetaan Collectessa aina museon käytänteiden mukainen **tunnus**. Tunnuksen tehtävänä on yksilöidä kukin kulttuuriympäristötietokantaan tallennettava rakennettu kohde.
- Sijaintikunnan mukaan nimetty tunnussarja valitaan Tunnus -kentän oikeassa reunassa olevasta Käytä sarjaa -painikkeesta.
- Kohteen tunnus muodostuu tunnussarjan (kunnan) valitsemisen jälkeen automaattisesti lomakkeen tallentamisen yhteydessä.
- Tunnus koostuu kolminumeroisesta kuntatunnuksesta ja juoksevasta numerosta.
 - Esimerkki tunnuksesta: 7654 (Sotkamon kuntatunnus 765 + juokseva numero 4)

Muu tunnus

- Mikäli rakennetulla kohteella on muita käytössä olevia tai pysyviä tunnuksia, ne voidaan lisätä valinnalla + **Lisää tunnus**.
- **Tunnuksen tyyppi** valitaan pudotusvalikosta. Valittavat tunnuksen tyypit ovat
 - *Inventointitunnus* (aiemmissa inventoinneissa käytetyt tunnuksat)
 - *Kiinteistötunnus*
 - *Pysyvä rakennustunnus*
 - *Rakennuksen osatunnus*
 - *Vanha kiinteistötunnus*
 - *Vanha rakennustunnus*
 - *Muinaisjäännöstunnus*
- Muu rakennettu kohde -lomakkeelle lisätään museon tunnuksen lisäksi myös *kiinteistötunnus*. Kiinteistötunnuksella kohde liitetään siihen kiinteistöön, jonka alueella se sijaitsee.
- **Kiinteistötunnus** kirjoitetaan tekstikenttään. Neliosainen numerotunnus löytyy esimerkiksi kunnan karttapalvelun kiinteistötiedoista. Esimerkki: Lahden Anttilanmäen kaivo sijaitsee kiinteistön 398-403-4-167 alueella, joten se on kohteen kiinteistötunnus.

- Lomakkeelle pyritään täyttämään siis kolme eri tunnusta tiedonhaun helpottamiseksi: *museon antama tunnus, pysyvä rakennustunnus ja kiinteistötunnus.*
- Ensisijaisesti käytettävä muu tunnus osoitetaan valinnalla **Ensisijainen**.

Lisää tiedosto *

- Muu rakennettu kohde -lomakkeelle on mahdollista lisätä erilaisia ja eri muodossa olevia tiedostoja, kuten valokuvia, raportteja ja paikkatietoa.
- Museon kuvakokoelmaan tallennetut kuvat liitetään rakennettuun kohteeseen linkittämällä, eikä niitä lisätä lomakkeelle erillisinä tiedostoina.
- Lomakkeelle lisätään vähintään yksi rakennettua kohdetta hyvin kuvaava valokuva, tunnuskuva. Kuvan tulee olla selkeä ja mahdollisimman uusi. Kuvien suositeltava määrä on yhdestä viiteen kuvaa.
- Rakennettuun kohteeseen halutaan yleensä liittää suurempi joukko kuvia. Tällaiset, esimerkiksi maastokäynnin yhteydessä otetut kuvat tallennetaan toimenpiteen liitteiksi kohdassa Toimenpiteet.
- Tallennettavalle kuvalle on määritelty minimikoko. Tallennettavan kuvan pitkän sivun pituuden tulee olla 1200px.
- Ennen kuvatiedoston lataamista tietokantaan se on nimettävä oikein.
- Kuvakokoelmiin luetteloimaton kuvatiedosto nimetään museon rakennetulle kohteelle antamaa tunnusta käyttäen (esimerkiksi 97034).
- Jos kuvia on useita, ne nimetään lisäämällä tunnuksen perään juokseva numerointi (esimerkiksi 97034_1 ja 97034_2).
- Kuvatiedoston nimessä ei käytetä välilyöntejä, välimerkkejä tai kansallisia merkkejä (å, ä, ö). Kaksoispiste ja muut erottimet korvataan alaviivalla.
- Kuva tai muu tiedosto lisätään nimeämisen jälkeen valitsemalla + **Lisää tiedosto** ja lataamalla tiedosto.
- Kuvan latautuminen saattaa kestää, mutta sitä ei tarvitse jäädä odottamaan. Voit laittaa kerralla useampia kuvia latautumaan.
- Jos lomakkeelle lisätään useita kuvia, osoitetaan hankkeen ensisijainen tunnuskuva valinnalla rasti ruutuun ladatun kuvan alla näkyvän nastakuvakkeen vierestä.
- Kunkin kuvan tiedot lisätään valitsemalla ensin ladatun kuvan alla näkyvästä jakoavainkuvakkeesta Avaa.
- Avautuvasta metatietolomakkeesta täytetään kohdat Otsikko, Tekijä, Lisätietoja (tarvittaessa) ja Kuvausaika/luontiaika. Muut kentät jätetään tyhjäksi.
- Otsikko-kenttään kirjoitetaan kuvateksti, eli kuvan aihe sanallisessa muodossa.
- Tekijä-kenttään lisätään kuvaajan nimi. Kentässä käytetään Collecten osapuolirekisteriä, joten kuvaajan tietojen tulee olla tallennettuina osapuolirekisteriin ennen valintaa.
- Lisätietoja-kentässä on mahdollista kertoa kuvan aiheesta tarkemmin, jos otsikko ei ole riittävän kuvaava. Lisätietoihin kirjataan myös kuvan mahdollinen poikkeava käyttöoikeus, kuten esimerkiksi ”Vain museon käyttöön.”
- Kuvausaika/luontiaika-kenttään lisätään kuvauspäivä. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.
- Kun olet täyttänyt tarvittavat tiedot tallenna ne valinnalla **Ok** lomakkeen alareunassa.

publishing

Julkaisualusta

Metatiedot

Otsikko

Palkkilan silta etelästä

Tekijä

Teija Ahola Hämeen ympäristökeskus

Liitelaji

Kuvaus

Lisätiedot

Kuvausaika/luontiaika

25.6.2020 ☐ Aika on arvio

Tilauksen metatiedot

Tilauspäivä

 ☐ Aika on arvio

✓ Ok

- Lomakkeelle lisätään tiedostoina myös
 - Raportin mahdollinen rakennettua kohdetta koskeva tekstiosa
 - Aiempien, digitoitujen selvitysten raportit, mikäli raporttia ei ole julkaistu verkossa ja/tai se on saatavilla PDF-muodossa
 - Museon omien hankkeiden työohjelmat ja työraportit, tarvittaessa ohjausryhmän muistiot
- Liitetiedosto nimetään rakennetun kohteen tunnuksella, liite-sanalla ja juoksevilla numerolla. Liitettä ei nimetä liitteen sisällöllä eikä nimessä ei käytetä kansallisia merkkejä (å, ä, ö). Välilyönnit ja välimerkit korvataan alaviivalla.
 - Esimerkki: *LHM202212_5_liite1*
- Liite lisätään valitsemalla ensin + **Lisää liite**. Lisää liitetiedosto lataamalla.

- Kirjoita Liitteen kommentti -kenttään lyhyt kuvaus liitteestä.

Sijainti *

- Jokaiselle kulttuuriympäristötietokantaan tallennettavalle rakennetulle kohteelle määritellään sijainti. Sijainti tallennetaan paikkatietona.
- Sijainti lisätään karttapohjalle valitsemalla ensin + **Lisää sijainti**.
- Rakennetun kohteen sijainti piirretään avautuvalle kartalle tai se ladataan tiedostona karttapohjalle.
- Jos käytetään piirrettävää sijaintia, valitaan + **Tuo sijainteja kartalta**. Avautuva kartta tarkennetaan kohteeseen.
- Rakennetun kohteen sijainti voidaan osoittaa aluerajauksena tai pistemäisenä paikkatietona. Koska aluerajaus sisältää enemmän paikkatietoa kuin piste, suositetaan sijainnin määrittämisessä rajausta.
- Kartan alareunaan avautuu **Piirrä**-pudotusvalikko, josta valitaan sijainnin esittämisen tapa: **Piste** tai **Monikulmio**.
- Rakennetun kohteen sijainti piirretään kartalle. Piirtotila suljetaan valinnalla Sulje.
- Jos käytetään olemassa olevaa eli ladattavaa sijaintia, valitaan + **Luo aineisto tiedostosta** lomakkeen oikeasta yläkulmasta. Tämän jälkeen sijaintitieto ladataan avautuneesta karttanäkymästä valinnalla **Valitse tiedosto**.
- **Aluerajauksen alkuperä** -kohdassa määritellään käytettävän sijaintitiedon alkuperä. Alkuperän pudotusvalikosta valittavia tyyppejä ovat
 - *Luotu käsittelyssä*: rakennetun kohteen sijaintitieto on määritelty tai sitä on muutettu selvityksen yhteydessä.
 - *Valtakunnallinen tietovaranto*: sijaintitieto perustuu esimerkiksi rakennusperintölailla suojellun rakennetun kohteen jo olemassa olevaan sijaintitietoon.
 - *Alueellinen tietovaranto*: sijaintitieto perustuu esimerkiksi asemakaavalla jo suojellun rakennuksen sijaintitietoon.

Tilan tai kiinteistön nimi

- Tilan/kiinteistön nimi viittaa tässä rakennetun kohteen sijaintiin suhteessa tiettyyn tilaan tai kiinteistöön, ei niinkään rakennetun kohteen nimeen. Sillä tarkoitetaan virallisen rekisteriyksikön nimeä, kuten esimerkiksi kiinteistöosakeyhtiön nimeä.
- Tilan/kiinteistön nimi kirjoitetaan tekstikenttään valitsemalla ensin + **Lisää tilan tai kiinteistön nimi**.

Osoite

- Rakennetun kohteen osoite lisätään valitsemalla ensin + **Lisää osoite**.
- Osoite kirjoitetaan tekstikenttään muodossa Harjukatu 31, 15100 Lahti.

Kylä tai kaupunginosa

- Kylä tai kaupunginosa, jossa rakennettu kohde sijaitsee, lisätään valitsemalla ensin + **Lisää kylä tai kaupunginosa**.
- Kylän tai kaupunginosan nimi kirjoitetaan tekstikenttään.
- Mikäli muu rakennettu kohde sijaitsee asemakaavoitetulla alueella voi oikean kaupunginosan selvittää esimerkiksi kunnan karttapalvelusta, kuten Kajaanin kaupungin karttapalvelu <https://asiointi.kajaani.fi/ims>

Kunta *

- Kunta, jossa rakennettu kohde sijaitsee, määritellään pudotusvalikosta valinnalla + **Lisää kunta**.
- Jos kyseessä on useamman kunnan alueelle ulottuva kohde, kuten väylä, lisätään kukin rakennetun kohteen aluerajaukseen kuuluva kunta valinnalla + **Lisää kunta**.

Maakunta *

- Maakunta, jonka alueelle muu rakennettu kohde sijoittuu, osoitetaan pudotusvalikosta kohdassa **Maakunta** (Kainuu).

Maa

- Maa, jossa muu rakennettu kohde sijaitsee, osoitetaan pudotusvalikosta kohdassa **Maa** (Suomi).

Lisätietoa sijainnista

- **Lisätietoa sijainnista** -tekstikentässä voidaan tarkentaa sellaisia rakennetun kohteen sijaintiin liittyviä tietoja, joita ei ilmaista muissa kentissä.

Muun rakennetun kohteen tyyppi *

- Rakennetun kohteen tyyppi määritellään valitsemalla ensin + **Lisää rakennustyyppi**.
- Rakennettua kohdetta ja sen käyttötarkoitusta kuvaava tyyppi valitaan tämän jälkeen pudotusvalikosta.
- Muun rakennetun kohteen tyyppejä ovat esimerkiksi *kaivot, liikuntapaikat, tornit, aallonmurtajat, maitolavat, myllyt jne.*
- Rakennetun kohteen tyyppiä voidaan täsmentää Nykytilan kuvaus -tekstikentässä.
- Tyyppiä kuvaillaan tyyppin valinnan lisäksi myös asiasanoituksella kohdassa Asiasanat. Esimerkiksi
 - Muun rakennetun kohteen tyyppi: *mylly*
 - Tyyppiä kuvaavia asiasanoja: *elintarviketeollisuus, viljateollisuus*

- Käytössä oleva silta on muu rakennettu kohde, käytöstä poistettu silta on muinaisjäännös. Muinaisjäännösten tietoja ei tallenneta kulttuuriympäristötietokantaan.

Käyttötarkoitus *

- Rakennetulla kohteella saattaa olla tai on saattanut olla useita käyttötarkoituksia. Niihin liittyvät tiedot lisätään valitsemalla ensin + **Lisää käyttötarkoitus**.
- Valikkoon avautuu kolme kenttää, **Käyttötarkoitus**, **Ajoitus** ja **Kuvaus**.
 - Esimerkki: x
- Rakennetun kohteen **käyttötarkoitus** valitaan pudotusvalikosta.
- Rakennetun kohteen käyttötarkoitukseen liittyvä aikatieto kirjataan **Ajoitus** -kenttään numeroin alla olevan ohjetaulukon tapaan.
- Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**. Kysymysmerkkejä tai kirjaimia ei käytetä.
- Ajan merkitsemisessä noudatetaan alla olevaa ohjeistusta:

aika	luettelointiohje
tiedetään tarkka aika	1.10.1974
tiedetään kuukausi	1.10.1974-31.10.1974
tiedetään vain vuosi	1974
noin / epävarma / välisenä aikana 1970-1975	1970-1975 ja valitaan: Aika on arvio
1970-luku	1970-1979
1900-luku	1900-1999
1900-luvun vaihe	1890-1910
1900-luvun alku	1900-1925
1900-luvun loppu	1975-1999
1900-luvun alkupuoli	1900-1949
1900-luvun loppupuoli	1950-1999
1900-luvun puoliväli	1945-1965
1970-luvun alkupuoli	1970-1974
1970-luvun puoliväli	1974-1976
1970-luvun loppupuoli	1975-1979

Alkuperäinen käyttötarkoitus

- Rakennetun kohteen alkuperäinen käyttötarkoitus määritellään pudotusvalikosta. Tällä tarkoitetaan sitä käyttötarkoitusta, jota varten rakennettu kohde on alun perin rakennettu.

Valmistumisvuosi

- Rakennetun kohteen valmistumisvuosi lisätään tekstikenttään, jos täsmällinen ajankohta on tiedossa. Muussa tapauksessa ajoituksen merkitsemisessä käytetään seuraavaa Rakentamisajankohta -kenttää. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Rakentamisajankohta

- Rakentamisajankohta tai rakentamiseen käytetty ajanjakso lisätään tekstikenttään. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Käyttöönottoajankohta

- Rakennetun kohteen käyttöönottoajankohta lisätään tekstikenttään, jos se eroaa rakentamisajankohdasta. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Elinkaaren vaihe

- Elinkaaren vaihe valitaan pudotusvalikosta. Vaiheisiin kuuluvat mm. *käytössä* ja *purettu*.

Purkuajankohta

- Purkuajankohta lisätään kenttään numeroin. Jos ajoitus on arvio, se osoitetaan valinnalla Aika on arvio.

Historia *

- **Historia**-kenttään kirjoitetaan tiivistelmä kohteen käytön historiasta. Se toimii viitekehyksenä, johon rakennushistoria liittyy. Tekstiä muokataan, kun tieto karttuu.
- Kohteen suunnittelijat, rakennuttajat, rakentajat ja muut historiallisesti merkittävät henkilöt liitetään kohteeseen osapuolina (katso Osapuolet -kokonaisuus). Osapuoli voidaan mainita tämän lisäksi myös historiakentässä, mutta pelkkä tekstissä mainitseminen ei esimerkiksi suunnittelijan kohdalla riitä.
- Kohteen edesmenneet omistajat tai julkisyhteisöjen ja kuntien omistukset voidaan mainita historiassa, jos niillä on erityistä merkitystä kokonaisuuden kannalta. Historia-kenttään voidaan kirjata merkkihenkilöihin liittyvää historiaa, mutta nykyisiä yksityisiä omistajia tai asukkaita ei mainita nimeltä.
 - Esimerkki: *Sillankorvan tuulimylly on aikanaan 1890-luvun lopussa syntynyt lähialueen ja Härmäälän kylän viljelijöiden tarpeisiin. Koko 1900-luvun alun se on ollut aktiivisessa käytössä aina sotavuosiin saakka. Sotien jälkeen lähialueen maatiloista tyhjeni noin 1/3 osaa, mutta myllyä kunnostettiin ja käytettiin edelleen 1980-luvulle asti.*

Rakennushistoria *

- Rakennushistoria -kentässä kerrotaan rakennetun kohteen vaiheista kuvaillen. Rakennushistoriassa nostetaan tiivistetysti esiin muutoshistoriaan kirjatut muutosvaiheet.
- Tekstiä muokataan, kun tieto karttuu.
- ~~Rakennuslupamaiset, täsmälliset muutosvaiheet kirjataan Muutoshistoria-kokonaisuuteen, jolloin niihin liitetään ajankohta ja osapuolirekisterin osapuoli.~~
 - Esimerkki 1: *Perimätiedon mukaan Iskolon veljekset, jotka olivat kaikki puuseppiä, rakensivat Sillankorvan tuulimyllyn 1890-luvulla alkuperäiselle paikalleen Härvälään noin vuodessa. Hirret saatiin myllyn läheisestä metsästä ja samoin puutavara. Kerrotaan, että myllyä on korjattu entistään aina noin 10 vuoden välein tai kun kulumaa oli havaittu. Nykyisellä paikallaan sitä on myös korjattu, puutavara ei ole enää lähialueilta. Myllyä on korjattu useiden puuseppien toimesta eikä tarkkoja vuosilukuja tai tekijöitä ole tiedossa.*

Rakentamistapa

- Rakentamistapa valitaan pudotusvalikosta. Vaihtoehdot ovat *elementti* ja *paikalla tehty*.

Rakennustekniikka *

- Rakennustekniikalla ilmaistaan rakentamisessa käytetty työtapa.
- Kun tietokantaan luodaan rakennettu kohde, on lomakkeelle täydennettävä vähintään yksi rakennustekniikka.
- Samaan osaan voidaan liittää useita rakennustekniikoita. Kukaan rakennustekniikka kirjataan erikseen, mutta kohdistetaan samaan osaan.
- Rakentamisessa käytetty tekniikka lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää rakennustekniikka**.
- Valikkoon avautuu kolme kenttää: **Rakennustekniikka, Osa ja Kuvaus**.
 - Esimerkki: *Puinen muistomerkki on veistetty.*
- **Rakennustekniikka** valitaan pudotusvalikosta.
 - Rakennustekniikka: *Veisto*
- **Osa**-tekstikenttään merkitään se rakennetun kohteen osa, johon materiaali kohdistuu. Jos rakennustekniikka koskee koko rakennettua kohdetta, jätetään kohta tyhjäksi. Rakennuksesta poiketen osia ei ole määritelty valmiiksi muiden rakennettujen kohteiden moninaisuuden vuoksi.
- **Kuvaus**-tekstikentässä voidaan tarkentaa määriteltyä rakennustekniikkaa.
- Samaan rakennettuun kohteeseen voidaan liittää useita rakennustekniikoita valitsemalla **+ Lisää rakennustekniikka**.
- Rakennetulle kohteelle voidaan määritellä sekä materiaali että rakennustekniikka tai toinen niistä.

Materiaalit *

- Kun tietokantaan luodaan rakennettu kohde, on lomakkeelle täydennettävä vähintään yksi materiaali.
- Rakennetulla kohteella voi olla useita materiaaleja.
- Kukin materiaali lisätään valitsemalla ensin + **Lisää materiaali**.
- Valikkoon avautuu viisi kenttää: **Materiaali**, **Materiaalin alkuperä**, **Materiaalin ainesosa**, **Osa** ja **Tarkenne**.
- **Materiaali** valitaan pudotusvalikosta.
- **Materiaalin alkuperä** -kenttään voidaan lisätä materiaaliin liittyviä taustatietoja.
- **Materiaalin ainesosa** tarkoittaa materiaalia. Jos objektin materiaali on *puu*, voidaan materiaalin lisätiedoksi kirjata *viilu*.
- **Osa**-tekstikenttään lisätään se rakennetun kohteen osa, johon materiaali kohdistuu. Jos materiaali koskee koko rakennettua kohdetta, jätetään kohta tyhjäksi. Rakennuksesta poiketen osia ei ole määritelty valmiiksi muiden rakennettujen kohteiden moninaisuuden vuoksi.
- **Tarkenne** -tekstikentässä voidaan tarkentaa määriteltyä materiaalia. Myös mahdolliset pintakäsittelyt kirjataan tarkenteeseen.
- Esimerkki: Puisessa muistomerkinä on käytetty pihlajaa ja tervaleppää.
 - Materiaali: *Puu*
 - Materiaalin alkuperä: *Materiaali on saatu tontilla sijainneen metsikön puista.*
 - Tarkenne: *Käytetyt puulajit ovat olleet pihlaja ja tervaleppä.*
- Jos materiaaliluettelosta puuttuu toistuvasti tarvittava materiaali, ota yhteyttä pääkäyttäjään sen lisäämiseksi.
- Rakennetulle kohteelle voidaan määritellä sekä materiaali että rakennustekniikka (katso seuraava) tai toinen niistä.

Mitat -

- Jos rakennetusta kohteesta on selvitetty mittatietoja, ne voidaan tallentaa Mitat -kokonaisuuteen.
- Rakennetun kohteen mitat lisätään valitsemalla ensin + **Lisää mitta**.
- Valikkoon avautuu neljä kenttää: **Mitta**, **Mitan arvo**, **Mittayksikkö** ja **Osa**.
- **Mitta** ja **Mittayksikkö** valitaan pudotusvalikosta.
- **Mitan arvo** kirjoitetaan kenttään numeroin.
- **Osa**-kentässä määritellään osa, jota mitta koskee.
- Esimerkiksi
 - Mitta: *pinta-ala*
 - Mitan arvo: *2543*
 - Mittayksikkö: *neliömetri*
 - Osa: *pohja*

Muutoshistoria

- Tiedot rakennetussa kohteessa toteutetuista muutoksista lisätään mieluummin muutoshistoriaan kuin rakennushistoriaan, koska silloin tapahtuneeseen muutokseen liitetään myös tiedonhaun muuttujina toimivat *ajankohta* ja *osapuoli*. Tällaisia muutoksia ovat erityisesti rakennusluvalla tehtyjen kaltaiset, selkeästi ajoitettavissa olevat muutokset.
- Muista muutoksista poiketen rakennuksen käyttötarkoituksen muutos ja sen ajankohta määritellään kohdassa **Käyttötarkoitus**.
- Rakennuksen tunnettu muutoshistoria täydennetään valitsemalla ensin + **Lisää muutos**.
- Valikkoon avautuu neljä kenttää: **Muutos**, **Ajankohta**, **Muutoksen kuvaus** ja **Osapuoli**.
 - Esimerkki rakennettua kohdetta koskevasta muutoksesta: *Sillankorvan vuonna 1956 rakennettua tuulimyllyn varastosiipeä on korjattu viimeksi vuosituhaten vaihteessa. Korjauksen teki Rakennus Haapala Ky.*
- Tapahtunut **muutos** määritellään pudotusvalikosta. Valittavat muutokset ovat *julkisivumuutos, laajennus, muu muutostyö, osittainen purkaminen, perusparannus, restaurointi, siirto, tilamuutos ja uudisrakentaminen*.
 - Muutos: *Muu muutostyö*
- **Ajankohta** lisätään tekstikenttään. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**.
 - Ajankohta: *1956-2000, Aika on arvio*
- **Muutoksen kuvauksessa** kuvataan sanallisesti rakennuksessa tapahtunutta muutosta.
 - Muutoksen kuvaus: *Sillankorvan tuulimyllyn välittömään läheisyyteen, kuitenkin tuulimyllyn kokonaisuuteen kuuluvana, rakennettiin vuonna 1965 varastosiipi. Se on yksinkertainen rankorakenteinen harmaalaudoitettu varastorakennus, jossa on säilytetty myllyn tarpeista. Se on selkeästi alisteinen tuulimyllylle. Varastosiipeä on korjattu vuosikymmenten mittaan aina kun myllyäkin, viimeksi vuosituhaten vaihteessa.*
- **Osapuoli** eli toimijan nimi valitaan pudotusvalikosta. Osapuolten nimet tulevat valikkoon osapuolirekisteristä. Aloita osapuolen haku kirjoittamalla henkilön sukunimeä, yrityksen nimeä tai yhteisön nimeä kenttään. Pudotusvalikko ilmestyy näkyviin ja ohjelma ryhtyy hakemaan jo tallennettuja osapuolia.
- Yksityishenkilöitä ei liitetä aineiston osapuoliksi ilman heidän suostumustaan. Kohteiden omistajia, haltijoita tai nykyisiä asukkaita ei ilmaista osapuolikokonaisuudessa.
 - Osapuoli: *Rakennus Haapala Ky*

Kerrosluke

- Mahdollinen kerrosluke täytetään kenttään numeroin.

Nykytilan kuvaus *

- Nykytilan kuvaus -kentässä kuvataan kohteen nykytilaa esimerkiksi säilyneisyyden kautta. Tekstin tarkoituksena on tuottaa tiivis, valokuvamainen kuvaus.
- Nykytilan kuvaukseen ei sisällytetä rakennetun kohteen historiallisia vaiheita muilta kuin nähtävissä olevilta osin.
- Kuvaus nykytilasta lisätään valitsemalla ensin + **Lisää nykytilan kuvaus**.
 - Esimerkki: *Sillankorvan tuulimyllyn jalusta ja varpaat ovat paikoin rapistuneet ja vaativat korjausta. Myllyn tikkaat on uusittu ja keskiosan harmaalautaverhoilu on kunnostettu. Tukirakenteita on uusittu sekä ulko- että sisäpuolella. Myllyn siivet ovat paikoin huonokuntoiset ja korjauksen tarpeessa.*
- Nykytilan kuvaus päivitetään inventoinnin päivittämisen yhteydessä tai jos esimerkiksi katselmuksen yhteydessä havaitaan oleellinen päivitystarve tapahtuneiden muutosten takia. Nykytilan kuvaukseen lisätään tällöin uusi tekstikenttä.
- Kuvaukseen liittyy päivämääräkenttä. Kentässä ilmaistaan se ajankohta, jota tekstin sisältö vastaa. Pääsääntöisesti sillä tarkoitetaan kuvauksen laadinta-ajankohtaa.

Lähiympäristön kuvaus

- Rakennetun kohteen lähiympäristöä kuvaavan tekstin tarkoituksena on antaa lukijalle käsitys kohdetta rajaavasta ympäristöstä. Kuvauksessa kerrotaan ympäristön ominaispiirteistä mm. maiseman, rakennuskannan ja tiestön osalta.
- Kohtaan lisätään uusi tekstikenttä, jos kuvausta on tarpeen päivittää.
- Kirjoita rakennettua kohdetta rajaavan **Lähiympäristön kuvaus** tekstikenttään valitsemalla ensin + **Lisää kuvaus**.
 - Esimerkki 1: *Sillankorvan tuulimylly sijaitsee lähimmästä pihapiiristä noin kilometrin etäisyydellä keskellä peltoa. Peltoaukea on ruohottunut eikä näytä olevan aktiivisessa viljelykäytössä. Peltoaukea rajoittuu kuusimetsään. Lähin asutus on muutoin noin kymmenen kilometrin päässä.*
- Nykytilan kuvaus päivitetään inventoinnin päivittämisen yhteydessä tai jos esimerkiksi katselmuksen yhteydessä havaitaan oleellinen päivitystarve tapahtuneiden muutosten takia. Nykytilan kuvaukseen lisätään tällöin uusi tekstikenttä.
- Kuvaukseen liittyy päivämääräkenttä. Kentässä ilmaistaan se ajankohta, jota tekstin sisältö vastaa. Pääsääntöisesti sillä tarkoitetaan kuvauksen laadinta-ajankohtaa.

Merkitystä perusteleva kuvaus *

- Luonteeltaan pysyvässä merkitystä perustelevassa kuvauksessa määritellään rakennetun kohteen historiallinen merkitys ja arvioidaan sen alkuperäisyyttä, säilyneisyyttä sekä nykytilaa ilmiöiden, arkkitehtuurin ja rakentumisen kautta.
- Merkitystä perustelevalla kuvauksella perustellaan muun rakennetun kohteen arvottaminen.
- Se on keskeinen tiedon jakamisessa hyödynnettävä tekstikenttä, jossa tuodaan esille merkittävimmät piirteet, kuten esimerkiksi
 - edustavuus (toteaminen kohteen nykytilaa ja kulttuurihistoriaa vertailemalla)
 - säilyneisyys eli alkuperäisyys (mitä alkuperäisempi, sitä arvokkaampi)
 - harvinaisuus (huomioiden ympäristön rakennustyyppit ja vanhat maankäyttötavat)
 - käytön jatkuvuus (esim. vanhaan rakennuskantaan sopiva uudisrakentaminen)
- Rakennetun kohteen jo todetut suojeluarvot tuodaan esiin merkitystä perustelevassa kuvauksessa.
- Kirjoita rakennetun kohteen merkitystä perusteleva kuvaus tekstikenttään valitsemalla ensin **+ Lisää muun rakennetun kohteen merkitystä perusteleva kuvaus.**
 - Esimerkki: *Kuhmolainen Sillankorvan tuulimyllynä tunnettu mylly on ollut aktiivisessa käytössä alkuperäisellä paikallaan noin vuoteen 1910 asti, jolloin se siirrettiin alkuperäiseltä paikalta Härvälästä Sillankorvan pihaan. Sillankorvan pihassa sen käyttö ja kunnostus on jatkunut lähialueen tilojen toimesta aina 1980-luvulle asti. Mylly on rakennettu hirrestä ilmeisesti 1890-luvulla. Se on malliltaan paikallisesti harvinainen: mylly on ollut ns. navan päällä, jotta sitä on voitu siirtää tuulen suuntaan myllyttäessä. Myllyä on korjattu vuosisatojen saatossa entistään ja siinä on säilynyt alkuperäisiä elementtejä kuten hirsikehikko ja myllyn osat sisällä. Alue, jolla mylly sijaitsee, on suojeltu /s-merkinnällä.*
- Merkitystä perustelevaa kuvausta muokataan, jos rakennetussa kohteessa tehdään sen arvoihin vaikuttavia muutoksia. Merkitykseen voivat vaikuttaa kohteessa tai sen lähiympäristössä tapahtuneet muutokset.
- Kuvaukseen liittyy päivämääräkenttä. Kentässä ilmaistaan se ajankohta, jota tekstin sisältö vastaa. Pääsääntöisesti sillä tarkoitetaan kuvauksen laadinta-ajankohtaa.

Osapuolet

- Kulttuuriympäristötietokannassa käytetään Collecten yhteistä osapuolirekisteriä. Katso rekisterin käyttöohje -> Osapuolirekisteriohje.
- Rakennettuun kohteeseen liitetään sen kehitykseen vaikuttaneita osapuolia, kuten esimerkiksi suunnittelijoita tai rakentajia.
- Rakennettuun kohteeseen liittyvä osapuoli lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää osapuoli**. Kohteeseen voidaan liittää useita osapuolia.
- Valikkoon avautuu neljä kenttää: **Osapuolen tyyppi, Osapuoli, Kuvaus ja Ajankohta**.

- Esimerkki rakennettuun kohteeseen liittyvästä osapuolesta: *Algot Ahlfors suunnitteli Saanteen kanavan vuosina 1885-1887 ja kanavaan liittyvän Alholan sulun vuonna 1888.*
- **Osapuolen tyyppi** määritellään ensin pudotusvalikosta. Osapuolen tyyppillä tarkoitetaan osapuolen eli henkilön, yrityksen tai yhteisön roolia rakennetun kohteen vaiheissa. Tyyppeihin kuuluvat *historiallisesti liittyvä osapuoli, rakennuttaja, rakentaja ja suunnittelija*.
- **Osapuoli** eli toimijan nimi valitaan pudotusvalikosta. Osapuolten nimet tulevat valikkoon osapuolirekisteristä. Aloita osapuolen haku kirjoittamalla henkilön sukunimeä, yrityksen nimeä tai yhteisön nimeä kenttään. Pudotusvalikko ilmestyy näkyviin ja ohjelma ryhtyy hakemaan jo tallennettuja osapuolia.
- Yksityishenkilöitä ei liitetä aineiston osapuoliksi ilman heidän suostumustaan. Rakennettujen kohteiden omistajia, haltijoita tai nykyisiä asukkaita ei ilmaista osapuolilikonaisuudessa.
- Edesmenneet yksityishenkilöt voidaan kirjata *historiallisesti liittyvinä osapuolina*, jos näillä on laajempaa historiallista merkitystä.
 - Osapuoli: *Ahlfors Algot*
- Ellei osapuolta ei löydy, se lisätään rekisteriin osapuolirekisteriohjeen mukaisesti. Avautuvan osapuolilomakkeen yläreunasta valitaan ensin **henkilö** tai **organisaatio**.
- Osapuolien luomisessa käytetään harkintaa. Jos osapuolesta tiedetään vain nimi, kirjataan tieto lomakkeen soveltuvaan tekstikenttään eikä osapuolta muodosteta.
- Yksityishenkilöitä ei liitetä osapuoliksi ilman heidän suostumustaan. Kiinteistöjen omistajia, haltijoita tai nykyisiä asukkaita ei ilmaista osapuolilikonaisuudessa.
- Edesmenneet yksityishenkilöt voidaan kirjata *historiallisesti liittyvinä osapuolina*, jos näillä on laajempaa historiallista merkitystä.
- Osapuolirekisterin tiedoista varmistetaan, että kyseessä on oikea osapuoli. Osapuoleksi ei valita tuntematonta tai tuntematonta osapuolta.
- Yritysten kohdalla kannattaa kokeilla eri kirjoitusasuja, mikäli osapuolta ei heti löydy.
- **Kuvaus** -tekstikentässä tarkennetaan tarvittaessa osapuolen roolinmukaista suhdetta rakennettuun kohteeseen. Itse osapuolta kuvaavat tiedot tallennetaan osapuolirekisteriohjeen mukaisesti osapuolirekisteriin.
 - Kuvaus osapuolen roolia tarkentavasta kuvauksesta: *Algot Ahlfors toimi Saanteen kanavan pääsuunnittelijana vuosina 1885-1887. Hän suunnitteli myös kanavaan liittyvän Alholan sulun vuonna 1888.*
- Osapuolen toiminnan ajoittuminen lisätään **Ajankohta** -kentän kalenterikuvakkeesta tai kirjoitetaan tekstikenttään numeroin.
- Ajankohdalla tarkoitetaan sitä ajanjaksoa, jona osapuoli on liittynyt rakennettuun kohteeseen. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**.
 - Ajankohta: *1885-1888, aika on arvio*

Asiasanat *

- Rakennettuun kohteeseen liitettävä asiasana voi kuvata vaikkapa rakennuksen käyttöä, ulkoasua, muuta ominaisuutta tai arkkitehtuurin ilmiötä. Asiasanoituksessa käytetään myös mm. aika- ja tyyliperiodeja kuvaavia asiasanoja.
- Rakennettua kohdetta koskevia asiasanoja voivat olla esimerkiksi *aallonmurtajat*, *maamerkit* tai *vaarakylät*.
- Asiasanojen määrää ei ole rajoitettu. Ilmiöiden havaitsemiseksi on syytä lisätä useita asiasanoja. Samantyyppisissä rakennetuissa kohteissa käytetään samoja asiasanoja.
- Asiasanoittamisessa käytetään ensisijaisesti KOKO-ontologiaa.
- Lisää asiasana **Asiasanat**-kenttään aloittamalla sanan kirjoittaminen. Valitse ehdotuksista KOKO-ontologian sanat.

Arvottaminen *

- Arvottaminen tehdään museon toimesta tai museon rakennustutkijan ohjauksessa.
- Arvottaminen kuuluu olennaisimpiin lomakkeelle tallennettaviin tietokokonaisuuksiin. Kun tietokantaan luodaan muu rakennettu kohde, on ainakin arvottamisvaihe täydennettävä.
- Kukin eri hankkeen yhteydessä tehty arvottaminen tallennetaan omana kokonaisuutenaan.
- Rakennettuun kohteeseen liittyvät arvot ja merkitykset täydennetään valitsemalla ensin + **Lisää arvottaminen**.
- Valikkoon avautuu seitsemän kenttää: **Arvojen kuvaus**, **Kulttuurihistoriallinen arvoperuste**, **Kulttuurihistoriallisen merkittävyyden perusteet**, **Arvottamisvaihe**, **Kulttuurihistoriallinen merkittävyys**, **Arvottamismenetelmä** ja **Ajoitus**.
- Arvottaminen -kokonaisuudessa edetään arvoperusteista ja merkittävyyden perusteista kohti rakennetun kohteen kulttuurihistoriallisen merkittävyyden tasoa.
- **Arvojen kuvaus** -kentässä kuvataan rakennetun kohteen arvoja sanallisesti. Kuvauksen tulee muodostaa tiivistelmä kohteeseen liittyvistä arvoista. Näitä arvoja voivat olla esimerkiksi aiemmin mainitut edustavuus, säilyneisyys, harvinaisuus, historiallinen kerroksellisuus ja käytön jatkuvuus.
 - Esimerkki arvojen kuvauksesta: *1890-luvun lopussa rakennettu Sillankorvan tuulimylly on tyypiltään Kainuussa harvinainen ja Kuhmossa ainutlaatuinen. Alkuperäisen käyttötarkoituksensa pitkään säilyttäneellä myllyllä on merkittävä elinkeinohistoriallinen arvo alueen perinteisten elinkeinojen eli maanviljelyn ja karjanhoidon muistomerkkinä. Harmaalautaverhousta sekä myllyn jalustaa ja varpaita on korjattu perinteisin menetelmin niin, että mylly on säilyttänyt rakennusaikaisen ilmeensä.*
- Rakennetun kohteen mahdollinen maakunnallinen merkittävyys käy ilmi maakuntakaavasta ja kansallinen merkitys valtakunnallisesti merkittävien rakennettujen kulttuuriympäristöjen inventoinnista (RKY).
- Voit avata RKY-alueiden rajaukset sekä rakennusperintörekisterin suojelukohteet ja -alueet sijaintikartalle karttatasoina.

- Tekstimuotoisen tiedon lisäksi myös pudotusvalikoista valittava tieto perustelee rakennetun kohteen merkitystä.
- Rakennetun kohteen **kulttuurihistorialliset arvoperusteet** määritellään pudotusvalikosta.
- Arvoperusteita ovat kohteen mahdollinen
 - *historiallinen/yhteiskunnallinen,*
 - *rakennushistoriallinen* sekä
 - *ympäristöllinen/maisemallinen* arvo
- Esimerkiksi Sillankorvan tuulimyllyn arvoperusteiksi tulee *rakennushistoriallinen* (rakennusaikaisen ilmeensä säilyttänyt tuulimylly 1890-luvulta) ja *ympäristöllinen/maisemallinen* (tärkeä maamerkki kylämaisemassa).
- Rakennetun kohteen **kulttuurihistoriallisen merkittävyyden perusteet** valitaan pudotusvalikosta. Merkittävyyden perusteita ovat
 - *harvinaisuus ja ainutlaatuisuus,*
 - *historiallinen tyypillisuus*
 - *edustavuus*
 - *alkuperäisyys*
 - *historiallinen todistusvoimaisuus* ja
 - *historiallinen kerroksisuus*
- Esimerkiksi Sillankorvan tuulimyllyn merkittävyyden perusteiksi tulee: *harvinaisuus ja ainutlaatuisuus* (ainoa 1890-luvulta asti säilynyt tuulimylly Kuhmossa), *alkuperäisyys* (korjattu alkuperäisellä tyyllillä ja materiaaleilla).
- Laissa rakennusperinnön suojelemisesta rakennetun kohteen merkittävyys arvioidaan seuraavilla perusteilla:
 - harvinaisuus tai ainutlaatuisuus (*harvinaisuus*)
 - historiallinen tyypillisuus alueelle (*tyypillisuus*)
 - aluetta tai tiettyä aikaa kuvaavat tyypilliset piirteet (*edustavuus*)
 - alkuperäistä tai sitä vastaavan käytön, rakentamistavan, arkkitehtuurin tai tyylin ilmeneminen ja jatkuminen (*alkuperäisyys*)
 - merkitys historiallisen tapahtuman tai ilmiön todisteena tai siitä kertovana ja tietoa lisäävänä esimerkkinä (*historiallinen todistusvoimaisuus*)
 - näkyvissä olevat eri aikakausien rakenteet, materiaalit ja tyylipiirteet, jotka ilmentävät rakentamisen, hoidon ja käytön historiaa ja jatkuvuutta (*historiallinen kerroksisuus*).
- Rakennetun kohteen arviointiin liittyvä **arvottamisvaihe** määritellään pudotusvalikosta. Vaiheisiin kuuluvat
 - *Ei määritetty*
 - *Arviointi suorittamatta:* inventoija/tallentaja valitsee tämän, ellei muuta ole sovittu

- *Arviointi valmis*: kun museon rakennustutkija tai ohjausryhmä on tehnyt tai hyväksynyt arvioinnin
 - *Ei tarvetta arvottaa*
 - *Lisäselvitystarve arvottamiseksi*
 - *Ehdotus*: käytöstä sovitaan rakennustutkijan kanssa
- Arvottamisvaiheen muutoksista sovitaan rakennustutkijan kanssa.
 - Kukin eri hankkeen yhteydessä tehty arvottaminen tallennetaan omana kokonaisuutenaan.
 - Pudotusvalikosta osoitettavan **kulttuurihistoriallisen merkittävyyden** tasoja ovat *paikallinen, alueellinen/seudullinen, maakunnallinen, kansallinen ja kansainvälinen* taso.
 - Jos rakennettu kohde on tunnistettu merkittäväksi useammalla tasolla, valitaan merkittävyyden tasoksi näistä ylin.
 - **Arvottamismenetelmä** -kenttä täytetään, jos menetelmä poikkeaa kulttuuriympäristöhanke -lomakkeella esitetystä menetelmästä.
 - **Ajoitus** -kenttään lisätään se ajankohta, jolloin arvottaminen on tehty.

Arvottamisen sisäinen lisätieto

- **Arvottamisen sisäinen lisätieto** -kohtaan on mahdollista kirjata jokin erityinen tieto, muutos, uhka tai vaikutin, joka halutaan säilyttää vain viranomaisten tiedossa.

Merkitykset

- **Merkitykset** -kenttään voidaan kirjata sellaisia rakennettuun kohteeseen liittyviä arvoja ja merkityksiä, joita ei tarkastella osana Arvottaminen -kokonaisuutta.
- Tällaisiin aineettomiin arvoihin kuuluvat esimerkiksi yhteisölliset arvot, symboliarvot, identiteetti-arvot, elinkeinohistorialliset arvot, kansatieteelliset arvot ja sivistykselliset arvot.
- Kohtaan lisätään esimerkiksi osallistavassa työssä esiin nousevat, yhteisön kulttuuriympäristöön kohdistamat merkitykset ja arvot.
 - Esimerkki merkityksestä: *Talkoillakin kunnostetulla, miltei 100 vuoden ajan kyläläisten käytössä olleella Sillankorvan tuulimyllyllä on merkittävä yhteisöllinen arvo.*

Kaavatiedot

- Rakennetun kohteen tasolla olennaisin kaavamuofo on asemakaava, mutta esimerkiksi haja-asutusalueilla asemakaavaa ei välttämättä ole laadittu. Ensisijaisena kaavatietojen lähteenä käytetäänkin tarkinta olemassa olevaa kaavatasoa.
- Kun tietokantaan luodaan uusi rakennettu kohde -lomake, selvitetään millaisia rakentamista ohjaavia kaavamääräyksiä rakennettuun kohteeseen kohdistuu. Rakennettuun kohteeseen liittyvät kaavamerkinnot voivat koskea myös tonttia, lähiympäristöä tai korttelialuetta.
- Erityisen tärkeää on tallentaa rakennetun kohteen tai sen lähiympäristön säilyttämiseen liittyvä kaavatieto.

- Varsinaiset suojelutiedot täydennetään seuraavana lomakkeella olevaan Suojelutiedot - kokonaisuuteen.
- Rakennetun kohteen tietoja päivittäessä aiemmin lisättyjen kaavatietojen ajantasaisuus tarkistetaan kustakin voimassa olevasta kaavasta. Jos kaava ei ole enää voimassa, sen tila vaihdetaan kohdassa Kaavan elinkaaren tila ja kokonaisuuteen lisätään uusi kaava.
- Rakennettua kohdetta koskevan kaavamerkinnän tiedot lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää kaavatiedot**.
- Valikkoon avautuu seitsemän kenttää: **Kaavalaji**, **Kaavatunnus**, **Kaavan elinkaaren tila**, **Hyväksymisaika**, **Kaavamääräyksen laji**, **Kaavamääräysteksti** ja **Kaavamerkintä**.
 - Esimerkkikohde: Lahden *Mytjäisten varikolla sijaitseva vesiviskuri*
- Rakennettua kohdetta koskeva **Kaavalaji** valitaan pudotusvalikosta. Mittakaavaltaan erilaisiin kaavalajeihin kuuluvat mm. *yleiskaava* ja *asemakaava*.
 - Kaavalaji: *Asemakaava*
- **Kaavatunnuksella** tarkoitetaan kaavoittajan kaavalle antamaa tunnusta. Kaavatunnus-kenttään täytettävä tunnus löytyy kyseisestä kaavasta.
 - Kaavatunnus: *398A-2513a*
- Pudotusvalikosta valittava **Kaavan elinkaaren tila** eli kaavavaihe kertoo sen, onko rakennettua kohdetta koskeva kaava voimassa. Rakennetun kohteen tietoja päivittäessä kaavan elinkaaren tila muutetaan tarvittaessa vastaamaan nykytilannetta.
 - Kaavan elinkaaren tila: *Lainvoimainen*
- Kaavan hyväksymispäivämäärä lisätään **Hyväksymisaika** -tekstikenttään. Päivämäärä löytyy kyseisestä kaavasta.
 - Hyväksymisaika: *27.11.2017*
- Jos samassa kaavassa on useampi määräys, joka on tarpeen lisätä lomakkeelle, voi yllä mainitut neljä kaavatietokenttää kopioida uuteen kaavatietokokonaisuuteen ja lisätä sen jälkeen kaavamääräystekstin ja kaavamerkinnän.
- **Kaavamääräyksen laji** valitaan pudotusvalikosta. Kaavamääräyksen lajia käytetään vain tietomallimuotoisten kaavojen yhteydessä. Kaavamääräyksen laji -hierarkian saa pudotusvalikossa auki vasemmassa reunassa näkyvää nuolta painamalla.
 - Kaavamääräyksen laji: Liikennealue (ylätaso) -> Raideliikennealue -> *Varikko*
- **Kaavamääräysteksti** kirjoitetaan tekstikenttään. Teksti löytyy kyseisen kaavan kaavamääräyksistä.

- Esimerkki 1 itse rakennettuun kohteeseen liittyvästä kaavamääräystekstistä: *Suojeltu rakenne. Varikkoalueeseen liittyvä, kulttuurihistoriallisesti arvokas vesiviskuri.*
- Esimerkki 2 lähiympäristöön liittyvästä, mutta rakennettuun kohteeseen vaikuttavasta kaavamääräystekstistä: *Suojeltujen rakennusten korttelialue. Alueella olevia rakennuksia, aitoja tai muita rakenteita ei saa purkaa tai muuttaa niin, että niiden kulttuurihistoriallinen arvo heikkenee. Alue kuuluu osana valtakunnallisesti merkittävään rakennettuun kulttuuriympäristöön. Korjaustöiden sekä käyttötarkoitus- ja muiden muutosten suunnitelmista on neuvoteltava museoviranomaisten kanssa ennen rakennus- tai toimenpidelupaa koskevan päätöksen antamista.*
- **Kaavamerkintä** kirjoitetaan tekstikenttään. Rakennettua kohdetta koskeva kaavamerkintä löytyy kaavakartasta ja kaavakartan merkinnöistä. Suojelumerkinnot koostuvat usein numeroista ja kirjaimista.
 - Kaavamerkintä, esimerkki 1: *sr-v*
 - Kaavamerkintä, esimerkki 2: *SR-1*

Suojelutiedot

- Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva suojelu eli ns. kaavasuojelu on yleisin tapa suojella kohteita ja määritellä suojeluun liittyviä tavoitteita.
- Kun tietokantaan luodaan uusi muu rakennettu kohde -lomake, selvitetään mitä suojelumääräyksiä kohteeseen mahdollisesti kohdistuu ja tiedot täydennetään lomakkeelle. Jos kyseessä on aiemmin tallennetun kohteen tietojen päivittäminen, tarkistetaan lomakkeella olevien suojelutietojen ajantasaisuus ja kattavuus.
- Rakennettu kohde on voitu suojella esimerkiksi rakennussuojelulailla, rautatiesopimuksella tai asemakaavalla. Se on voitu suojella kokonaisuutena tai osittain.
- Maankäyttö- ja rakennuslakiin perustuva suojelu eli ns. kaavasuojelu on yleisin tapa suojella rakennettuja kohteita ja määritellä suojeluun liittyviä tavoitteita.
- Tiedot kohteen suojelusta lisätään valitsemalla ensin + **Lisää suojelutiedot**.
- Valikkoon avautuu yhdeksän kenttää: **Suojelun tapa, Suojelun tila, Suojelun ajankohta, Diaarinumero, Suojelun kohde, Suojelun kuvaus, Statuksen antaja, Statuksen antamisen päivämäärä ja Vastaava viranomainen**.
 - Esimerkkikohde: Lahden Mytjäisten varikolla sijaitseva vesiviskuri
- **Tapa**, jolla rakennettuun kohteeseen on liitetty suojelua, määritellään pudotusvalikosta.
 - Suojelun tapa: *Asemakaava*

- Rakennussuojelulailla, asetuksella, kirkkolailla ja rautatiesopimuksella suojellut kohteet on koottu Kulttuuriympäristön palveluikkunan rakennusperintörekisteriin, [Kulttuuriympäristön palveluikkuna \(kyppi.fi\)](https://www.kulttuuriymparisto.fi)
- **Suojelun tilalla** tarkoitetaan pudotusvalikosta valittavaa suojeluprosessin vaihetta. Suojelun tila voi olla esimerkiksi *Suojelu voimassa* tai *Suojelu vireillä*. Tässä voidaan ilmaista käynnissä oleva suojeluprosessi. Voimassa olevan suojelun tilan voi tarkistaa rakennettua kohdetta koskevista ajantasakaavoista.
 - Suojelun tila: *Suojelu voimassa*
- **Suojelun ajankohta** kertoo suojeluprosessiin liittyvän ajankohdan, kuten suojelupäätöksen sisältävän asemakaavan hyväksymispäivämäärän.
 - Suojelun tilan ajankohta: *27.11.2017*
- **Diaarinumero** kertoo suojeluprosessiin liittyvän tunnisteen, kuten esimerkiksi suojelupäätöksen tunnuksen.
- **Suojelun kohde** -tekstikentässä ilmaistaan suojelun kohdentuminen. Suojelutiedot sisällytetään myös rakennetun kohteen merkitystä perustelevaan kuvaukseen.
 - Suojelun kohde: Suojelu koskee Mytjäisten varikon *vesiviskuria*.
- **Suojelun kuvaus** -tekstikentässä on mahdollista kertoa enemmän rakennetun kohteen suojelutilanteesta.
- **Statuksen antaja** -tekstikenttään kirjoitetaan suojelupäätöksen tekijän, kuten esimerkiksi kaavan hyväksyneen tahon nimi.
- **Statuksen antamisen päivämäärä** lisätään tekstikenttään.
- **Vastaava viranomainen**

Julkinen taide

- Rakennettuun kohteeseen liittyvä julkinen taideteos voi olla esimerkiksi veistos, video-, valo- tai ääniteos.
- Taideteoksella tarkoitetaan tässä merkityssisältöjä omaavaa, signeerattua teosta, jonka tekijä on taiteilija.
- Muistokiven tai -laatan kaltaisen muistomerkin tiedot tallennetaan omalle Muu rakennettu kohde -lomakkeelleen.
- Teoksen tiedot lisätään valitsemalla ensin + **Lisää yhteys**.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Tyyppi** ja **Kuvaus**. Tyyppi on pudotusvalikko ja Kuvaus on tekstikenttä.

- Teos liitetään rakennettuun kohteeseen ensisijaisesti linkillä. Mikäli teos on tallennettu Collecten teoskokoelmaan, tyypiksi valitaan **Collecte-aineisto**. Jos kyseessä on muu verkkolinkki, tyypiksi valitaan **URL**.
- Jos liittämisessä käytetään Collectea, ei kuvauskenttää ole tarpeen täyttää. Teoksen tiedot luetteloidaan ensi sijassa Collecten teoslomakkeelle.
- Tyyppiä ei sen sijaan valita, jos teosta ei ole luetteloitu Collecteen, tai se ei ole muuten linkitettävissä.
- Tällöin teoksen tiedot kirjoitetaan kuvauskenttään. Tietoina kirjataan teoksen nimi, tekijä ja teoksen sijainti.

Uhkatekijät

- **Uhkatekijät** -tekstikenttään on mahdollista kirjata tulkinta rakennettua kohdetta uhkaavista seikoista. Tällaisia uhkia voivat olla esimerkiksi betonin rapautuminen rakenteessa tai ilkivalta. Uhkatekijöihin voidaan kirjata myös lähiympäristöön liittyvä uhka, joka saattaa vaikuttaa rakennetun kohteen merkitykseen ja arvoon.

Toimenpiteet

- Muuhun rakennettuun kohteeseen liittyvät toimenpiteet kirjataan **Toimenpiteet** -kokonaisuuden kenttiin. Toimenpiteiden merkitsemisessä noudatetaan museokohtaisia käytänteitä.
- Toimenpiteet ovat rakennettua kohdetta koskevia, museon tai ulkopuolisen tahon suorittamia yksittäisiä toimia, joiden tiedot halutaan säilyttää ja liittää rakennettuun kohteeseen.
- Toimenpiteellä voi olla vaikutuksia rakennukseen, mutta varsinaiset muutokset kirjataan muutoshistoriaan.
- Toimenpide lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää toimenpide**.
- Valikkoon avautuu kuusi kenttää: **Toimenpiteen tyyppi**, **Aloitussajankohta**, **Päätymisajankohta**, **Osapuoli**, **Toimenpiteen kuvaus** ja **Liitteet**.
- Museon omaan toimintaan liittyvän **toimenpiteen tyyppi** valitaan pudotusvalikosta. Toimenpiteen tyyppejä ovat
 - *Avustus*
 - *Dokumentointi*
 - *Inventoinnin maastokäynti*
 - *Katselmus*
 - *Kommentointi* (ei lausuntoa vaativa, ilmaisee museon kannan asiaan)
 - *Neuvonta*
 - *Rakennushistoriaselvitys*
 - *Tutkimus*
- Sekä toimenpiteen **Aloitussajankohta** että **Päätymisajankohta** kirjataan numeroin omiin tekstikenttiinsä. Katso ohje ajan merkitsemisestä kohdassa Ajoitus.

- Uusissa toimenpiteissä suositetaan tarkkoja päivämääriä. Jos toimenpiteen aloitus ja päättäminen ajoittuvat samaan ajankohtaan, kuten samalle päivälle, kirjataan molempiin kenttiin sama tieto.
 - Aloitusajankohta: 12.10.2023
 - Päättymisajankohta: 12.10.2023
- Aiemmin suoritettuja toimenpiteitä tallennettaessa voidaan käyttää vuositarkkuutta.
 - Aloitusajankohta: 2005
 - Päättymisajankohta: 2005
- Jos aika perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**.
- Toimenpiteen osapuolella tarkoitetaan pääsääntöisesti toimenpiteen suorittajaa, tekijää tai museolla toimenpiteestä vastaavaa henkilöä.
- Toimenpiteeseen liittyvät **osapuolet** lisätään + **Lisää osapuoli** -painikkeesta.
- Osapuolitiedot tulevat Collecten Osapuolirekisteristä. Osapuolen tietojen tulee olla tallennettuina rekisteriin ennen toimenpiteen osapuolen lisäämistä.
- Aloita osapuolen haku kirjoittamalla henkilön sukunimeä, yrityksen nimeä tai yhteisön nimeä osapuolikenttään, jolloin pudotusvalikko ilmestyy näkyviin ja ohjelma ryhtyy hakemaan jo tallennettuja osapuolia.
- Valitse haluttu **osapuoli** pudotusvalikosta. Voit valita vain yhden osapuolen kerrallaan.
 - Esimerkkiosapuoli: *Aalto Antti*
- Ellei osapuolta löydy pudotusvalikosta, on se tallennettava Osapuolirekisteriin. Katso ohjeistus rekisterin käyttöön Osapuolirekisteri -ohjeesta.
- Osapuoliksi ei tuoda esimerkiksi katselmuksella mukana olleita, vaan osallistujat voidaan tarvittaessa lisätä toimenpiteen liitteeksi. Rakennuksen omistajia ei tallenneta osapuoliksi eikä heidän henkilötietojaan tallenneta myöskään toimenpiteen yhteyteen.
- Toimenpidettä kuvaava teksti kirjoitetaan **Toimenpiteen kuvaus** -kenttään.
- Kuvauksessa kerrotaan toimenpiteen syy ja toteutustapa – miksi ja miten toimenpide on tehty.
 - Esimerkkitoimenpiteen kuvaus: *Kiinteistön omistajalle annettiin neuvontaa aurinkopaneelin sijoittamisesta asuinrakennuksen katolle. Käynnin päätteeksi sovittiin, että omistaja on yhteydessä rakennusvalvontaan ja että paneeli kiinnitetään katon etelälapelle, josta se ei näy Riihitielle.*
- Toimenpiteeseen liittyvät **liitteet** lisätään valitsemalla + **Lisää liite**.
- Katso liitteen nimeämisohje.
- Rakennukseen kohdistuvien toimenpidetyyppien liitteinä tallennetaan
 - *Inventoinnin maastokäynti*: kuvat, jos toteuttaja on museon ulkopuolinen taho

- *Neuvonta*: kuvat, muistiot ja raportit
 - *Katselmus*: kuvat, muistiot, raportit ja muut katselmusaineistot
 - *Komentointi* (ei lausuntoa vaativa, ilmaisee museon kannan asiaan): sähköpostiviestit ja kuvat
 - *Dokumentointi*: kuvat, jos toteuttaja on museon ulkopuolinen taho
- Toimenpiteen yhteydessä otetut, valikoidut kuvat tallennetaan päivämäärillä varustettuihin kansioihin ja lisätään kansioittain toimenpiteen liitteeksi.
 - Toimenpiteellä tarkoitetaan tässä museon toimintaan liittyvää toimenpidettä, kuten neuvontakäyntiä. Toimenpiteellä voi olla vaikutuksia rakennettuun kohteeseen, mutta varsinaiset muutokset kirjataan muutoshistoriaan.
 - Rakennettuun kohteeseen liittyvä toimenpide kirjataan valitsemalla ensin + **Lisää toimenpiteen tyyppi**.
 - Valikkoon avautuu kuusi kenttää: **Toimenpiteen tyyppi, Aloitusaikajankohta, Päätymisaikajankohta, Osapuoli, Toimenpiteen kuvaus ja Liitteet**.
 - Pudotusvalikosta valittavan, museon omaan toimintaan liittyvän toimenpiteen tyyppiä ovat mm. *katselmus* ja *neuvonta*.
 - Esimerkkitoimenpide: *Antti Aallon 8.8.2023 antama patorakenteen korjaamiseen liittyvä neuvonta*
 - Sekä **Aloitusaikajankohta** että **Päätymisaikajankohta** valitaan kalenterikuvakkeesta. Aika kirjataan numeroin. Jos ajoitus perustuu arvioon, se osoitetaan valinnalla **Aika on arvio**.
 - Ajankohta: *8.8.2023*
 - Toimenpiteen **osapuolella** tarkoitetaan pääsääntöisesti toimenpiteen suorittajaa, tekijää tai museolla toimenpiteestä vastaavaa henkilöä.
 - Toimenpiteeseen liittyvä osapuoli lisätään + **Lisää osapuoli** -painikkeesta.
 - Osapuolen tietojen tulee olla tallennettuina Collecten osapuolirekisteriin ennen toimenpiteen osapuolen lisäämistä.
 - Aloita osapuolen haku kirjoittamalla henkilön sukunimeä, yrityksen nimeä tai yhteisön nimeä tekstikenttään. Pudotusvalikko ilmestyy näkyviin ja ohjelma ryhtyy hakemaan jo tallennettuja osapuolia.
 - Valitse haluttu osapuoli pudotusvalikosta. Voit valita vain yhden osapuolen kerrallaan.
 - Osapuoli: *Aalto Antti*
 - Ellei osapuolta ei löydy osapuolirekisteristä on se tallennettava sinne. Katso ohjeet osapuolirekisterin käyttöön osapuolirekisteriohjeesta.
 - Osapuoliksi ei tuoda esimerkiksi katselmuksella mukana olleita, vaan tieto osallistujista lisätään tarvittaessa toimenpiteen liitteeksi. Kiinteistöjen yksityisiä omistajia ei tallenneta osapuoliksi eikä heidän rooliaan mainita myöskään toimenpiteen yhteydessä.
 - Toimenpidettä kuvaava teksti kirjoitetaan **Toimenpiteen kuvaus** -kenttään.

- Toimenpiteen kuvaus: *Lahden museoiden korjausrakentamisen asiantuntija Antti Aalto antoi neuvontaa patorakenteiden korjaamiseen liittyvän avustushakemuksen laadinnassa 8.8.2023.*
- Toimenpiteen liite lisätään valitsemalla ensin + **Lisää liite**. Lisää liitetiedosto lataamalla.
- Rakennettuun kohteeseen kohdistuvien toimenpidetyyppien liitteinä tallennetaan
 - Inventoinnin maastokäynti: kuvat, jos toteuttaja on museon ulkopuolinen taho
 - Neuvonta: kuvat, muistiot ja raportit
 - Katselmus: kuvat, muistiot, raportit ja muut katselmusaineistot
 - Kommentointi (ei lausuntoa vaativa, ilmaisee museon kannan asiaan): sähköpostiviestit ja kuvat
 - Dokumentointi: kuvat, jos toteuttaja on museon ulkopuolinen taho
 - Maisemaselvitys: selvitysraportti
 - Avustus: avustuksen käytön valvontaan liittyvät muistiot
 - Rakennushistoriaselvitys: raportti ja kuvat, jos toteuttaja on museon ulkopuolinen taho
 - Tutkimus: raportti ja kuvat
- Liitetiedosto nimetään rakennetun kohteen tunnuksella, liite-sanalla ja juoksevilla numerolla. Liitettä ei nimetä liitteen sisällöllä eikä nimessä ei käytetä kansallisia merkkejä (å, ä, ö). Välilyönnit ja välimerkit korvataan alaviivalla.
 - Esimerkki: *LHM202212_2_liite5*
- Toimenpiteen yhteydessä otetut, valikoidut kuvat tallennetaan päivämäärillä varustettuihin kansioihin ja lisätään kansioittain toimenpiteen liitteeksi.

Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö

- Yhteenkuuluvalla kulttuuriympäristöllä tarkoitetaan Collecte-kulttuuriympäristötietokantaan tallennettua aineistoa, joka liittyy muuhun rakennettuun kohteeseen ja joka halutaan liittää osaksi samaa kulttuuriympäristöhanketta.
- Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö voi olla tyypiltään kulttuuriympäristöhanke, aluekokonaisuus, kohde, rakennus tai muu rakennettu kohde.
- Yhteenkuuluva kulttuuriympäristö liitetään rakennettuun kohteeseen valitsemalla + **Lisää yhteenkuuluva kulttuuriympäristö**.

Yhteydet

- Yhteys museon kokoelmiin kuuluvaan aineistoon tai verkkolähteeseen luodaan valitsemalla ensin + **Lisää yhteys**.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, pudotusvalikko **Tyyppi** ja tekstikenttä **Kuvaus**.
- Jos yhdistettävä aineisto, kuten vaikkapa valokuva tai rakennuspiirustus on tallennettu museon kokoelmiin, valitaan tyyppi **Collecte-aineisto**. Jos kyseessä on muu verkkoaineisto, tyyppi valitaan **URL**.

Lähteet

- Lähteillä tarkoitetaan tässä Muu rakennettu kohde -lomakkeelle tallennettujen tietojen lähteitä, kuten esimerkiksi vanhaa karttaa, haastatteluaineistoa tai rakennettuun kohteeseen liittyvää historiikkia.
- Jos rakennettuun kohteeseen liittyvä lähdeaineisto on jo tallennettu museon kirjasto-, arkisto-, esine- tai valokuvakokoelmaan, se lisätään **Yhteenkuuluvat aineistot** -kenttään linkittämällä. Collecteen tallennetun aineiston tietoja ei ole tarpeen toistaa Lähteet - kokonaisuudessa.
- Kukin kohteeseen liittyvä, aiemmin tallentamaton lähde lisätään valitsemalla ensin **+ Lisää lähde**.
- Valikkoon avautuu kaksi kenttää, **Lähteen tyyppi** ja **Lähteen tunnus/nimi**.
- **Lähteen** pudotusvalikosta valittavat **tyypit** ovat *julkaisu*, *arkistolähde* ja *suullinen lähde*.
- Lähteen nimi kirjoitetaan **Lähteen tunnus/nimi** -tekstikenttään.
- Suullinen lähde kirjoitetaan tekstikenttään muodossa Saari, Sanelma 2006. Henkilön mahdollista omistajuuteen liittyvää roolia ei mainita.
- Verkkolähteen verkko-osoite kirjoitetaan Lähteen tunnus/nimi -tekstikenttään lähteen nimen ohella.
- Lähteet merkitään muodossa
 - Tekijä[t]. Vuosi/päivämäärä. Julkaisun nimi. Julkaisija, sivunumerot / verkkosivut, verkkosivun katsomisen päiväys.
- Artikkeliteoksessa
 - Artikkelin tekijä[t]. Vuosi. Artikkelin nimi. Teoksessa Teoksen tekijä[t]. Teosnimi. Julkaisija, sivut.
- Artikkelilehdessä
 - Tekijä[t]. Vuosi. Artikkelin nimi. Julkaisun nimi, volyymi (lehden numero), sivut.
- Esimerkkejä lähteen merkitsemisestä:
 - Kainulainen, S. & Vickholm, P. 2016. Askot: Huonekaluja Lahdesta. Lahden kaupunginmuseo, s. 16.
 - Wahlroos, T. 2018. Pintaa syvemmälle – Akseli Gallen-Kallelan Keitele. Teoksessa Vertainen T. (toim.) Helmiä Lahden taidemuseon kokoelmista. Lahden kaupunginmuseo, s. 69–76.
 - Kakkori, S. 8.9.2016. Takapihoille voi mahtua parikymmentä taloa. Keski-Suomalainen, s. 13.
 - Gronow, P. 2001. Oopperalaulajia ennen oopperaa. Musiikki, 31(3–4), s. 77–116.

- Lahden museot (18.10.2021). Lahden museoille nykydokumentointiteon kunniamaininta. <https://www.lahdenmuseot.fi/yleinen/lahden-museoille-nykydokumentointiteon-kunniamaininta/>, 18.11.2021.
- Yleisradio Oy (27.10.2021). Ylen aamu. Yle TV1.